

4^η συναυλία

Ρεσιτάλ πιάνου Κατερίνας Κωνσταντούρου

Τρίτη 24 Μαΐου 2016

- Πόσο μπορεί να διαρκέσει ο ήχος μιας νότας;
- Πώς «απελευθερώνεται» ο ήχος από την παρτιτούρα;
- Πώς δημιουργείται μια «ταραγμένη μελωδία»;

Κάθε μουσικό έργο έχει στόχο το σμίλευμα του χρόνου. Μερικά κομμάτια μπορεί να διαρκούν λίγα δευτερόλεπτα, ενώ άλλα ημέρες. Πολλά έργα, μάλιστα, απαιτούν από τον ίδιο τον ερμηνευτή να αποφασίσει τη διάρκεια που θα επιλέξει να έχει ένα έργο. Αυτός ο παράγοντας του τυχαίου αποτέλεσε βασικό πυλώνα του έργου πολλών σύγχρονων συνθετών, όπως ο Morton Feldman.

Η πιανίστρια Κατερίνα Κωνσταντούρου μας φέρνει κοντά σε έργα που ακούγονται σπάνια στις αίθουσες συναυλιών, άλλα που παίζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και άλλα που ήταν παραγγελίες για την ίδια και για το συγκεκριμένο ρεσιτάλ.

Κύριος θεματικός άξονας της συναυλίας είναι ο χρόνος. Πιο συγκεκριμένα, η ερμηνεύτρια μέσα από τα έργα που διάλεξε να παίξει, μας καλεί σε ένα παιχνίδι αντίληψης: τελικά, πόσο διαφορετικά μπορούμε να βιώσουμε τον χρόνο της κάθε μουσικής; Τα έργα αυτά αποτελούν ένα πιανιστικό ρεπερτόριο έξω από τα συνηθισμένα, δημιουργώντας μια ξεχωριστή μουσική εμπειρία.

Συντονισμός/Επιμέλεια: **Λορέντα Ράμου**

Υπεύθυνοι καθηγητές: **Ανδρομάχη Γκαζή, Σταύρος Καπερώνης**

Πρόγραμμα

Γιάννης Ιωαννίδης: *Toccata* (1990) Διάρκεια: 5'

Νίκος Ιωακείμ: *...of all instruments!* (2016) Διάρκεια: 8'

Γιώργος Απέργης: *Printmusic* (2001) Διάρκεια: 14'

Διάλειμμα

Morton Feldman: *Intermission 6 (for 1 or 2 pianos)* (1953) Διάρκεια: 10'

Claude Vivier: *Pianoforte* (1975) Διάρκεια: 8'30"

Μιχάλης Παρασκάκης: *Φλοιός* (2015) Διάρκεια: 7'

Γιάννης Ιωαννίδης: *Κέλαδος* (1986) Διάρκεια: 8'

Γιάννης Ιωαννίδης: *Toccata* (1990), *Κέλαδος* (1986)

Τα δύο κομμάτια του Γιάννη Ιωαννίδη είναι πολύ εκφραστικά – η δημιουργία ατμόσφαιρας και η εκλέπτυνση είναι στοιχεία εγγενή στο ύφος του.

Χαρακτηρίζονται από έντονες αντιθέσεις, υφές που παράγονται από επαναληπτικές δομές και διαθέσεις εξερεύνησης του ήχου αυτού καθ' εαυτού. Η φόρμα, με στοιχεία δραματικά, αλλά χωρίς να είναι αυστηρή, παραπέμπει στον χαρακτήρα της Fantasia. Όπως δείχνουν και οι τίτλοι (toccare = αγγίζω τα πλήκτρα, κέλαδος = ισχυρός ήχος), και τα δύο κομμάτια καταπιάνονται με την κρούση του πιάνου.
Κατερίνα Κωνσταντούρου / Νίκος Ιωακείμ

Νίκος Ιωακείμ: ...of all instruments! (2016)

Το κομμάτι που έγραψα για την Κατερίνα Κωνσταντούρου λέγεται «of all instruments!», και παίζει με την αγγλική έκφραση «of all places!» που σημαίνει «το λιγότερο αναμενόμενο». Εκφράζει την απελπισία μου, γιατί μου είναι περισσότερο δύσκολο να γράψω για το πιάνο απ' ό, τι για όλα τ' άλλα όργανα του κόσμου! Παίζω κι εγώ πιάνο, το αγαπώ και γνωρίζω καλά τις καταπληκτικές μουσικές που έχουν γραφτεί γι' αυτό τα τελευταία 200 (τουλάχιστον) χρόνια. Αυτός είναι και ο λόγος που οι περισσότεροι πιανίστες δεν ενδιαφέρονται για την σύγχρονη μουσική: δεν την έχουν ανάγκη! Τους καταλαβαίνω βαθιά. Γι' αυτό μου είναι πολύ δύσκολο να πείσω τον εαυτό μου ότι αξίζει κι εγώ να γράψω κάτι... Το κομμάτι καταπιάνεται α) με την τεχνική της «ετεροφωνίας» (το φαινόμενο του να λέμε σχεδόν ταυτόχρονα όλοι το ίδιο αλλά όχι ακριβώς το ίδιο) που με γοητεύει από πολύ παλιά και β) με την έννοια της «συνέχειας» (continuum), είτε ισοκράτημα είναι αυτή είτε περιστροφή όλων των στοιχείων γύρω από μία μόνο νότα.

Νίκος Ιωακείμ

Γιώργος Απέργης: Printmusic (2001)

Το χαρτί προσφέρει την ευχέρεια της επανάληψης. Ένα μοτίβο διαδέχεται κάποιο άλλο, χωρίς ωστόσο να το αναπτύσσει· πάνω σ' αυτό το τίποτα γεννιέται ένας ρυθμός, που καταλήγει στο περίβλημά του. Τι απομένει από μια αρμονία που ξεφεύγει από το περιβάλλον της, από γνώριμους σκελετούς, από μια συγχορδία, μια πτώση, βγαλμένα από τον αρχέγονο χώρο τους και απαλλαγμένα από το πρωταρχικό και συναισθηματικό τους βάρος; Μια νέα και παράδοξη ομορφιά παίζει με την παράδοση, όπως και με τη μνήμη. Καμία κάθαρση μέσα σ' αυτή τη διαδικασία, καμία απόλυτη κατάληξη, ούτε για τον ακροατή, ούτε για τον ερμηνευτή: είναι μάλλον ο Σούμπερτ παρά ο Μπετόβεν που μπορούσε τόσο καλά να ξαναγυρνά στα ίδια και τα ίδια. Αντί για την τέχνη της ζωγραφικής και του βάθους, εδώ πρόκειται για την τέχνη της διακόσμησης και της ευεργετικής της επίδρασης.

Γιώργος Απέργης

Morton Feldman: *Intermission 6* (1953)

Η σύνθεση ξεκινά με οποιονδήποτε ήχο [σημ. από όσους μεμονωμένους αποτελούν τη μοναδική σελίδα της παρτιτούρας] και συνεχίζει με οποιονδήποτε άλλο. Με μια ελάχιστη ατάκα κρατήστε τον κάθε ήχο, μέχρι να γίνεται μόλις αντιληπτός. Οι μικρές νότες δεν πρέπει να παίζονται πολύ γρήγορα. Όλοι οι ήχοι πρέπει να παίζονται όσο σιγά είναι δυνατό. Το «Intermission» μπορεί να παίζεται είτε με ένα είτε με δύο πιάνο.

Morton Feldman

Claude Vivier: *Pianoforte* (1975)

Το έργο αφορά στην αντίθεση μεταξύ piano και forte. Δίνει την αίσθηση ενός κομματιού κυκλοθυμικού, δηλαδή ενός κομματιού που χαρακτηρίζεται από έντονες μεταπτώσεις: αντιπαρατίθενται διαρκώς μια στατική, βελούδινη, σχεδόν jazzy ατμόσφαιρα και ταχύτατες, βίαιες εκρήξεις. Δύο κόσμοι αλληλοδιακόπτονται, αλλά και συνυπάρχουν, σαν δύο διαφάνειες που ξεχωρίζουν η μία μέσα από την άλλη. Η διπλή αυτή φύση προσδίδει στο κομμάτι κάτι το απρόβλεπτο, άλογο – λες και πρόκειται για την καταγραφή ενός ονείρου. Ο Vivier υπήρξε κατ' εξοχήν συνθέτης φωνητικής και ορχηστρικής μουσικής – έχει γράψει ελάχιστα έργα για πιάνο. Και σ' αυτό το πρώιμο κομμάτι που έγραψε στα 27 του χρόνια παρατηρεί κανείς την τάση του τόσο προς το γρηγοριανό μέλος (που θα γινόταν σήμα κατατεθέν του μερικά χρόνια αργότερα) όσο και προς μία γραφή που «δείχνει» την ορχήστρα. Επίσης, η εντατική και διακεκομμένη αφήγηση φέρει νωπά ακόμη τα ίχνη της επίδρασης του Karlheinz Stockhausen, με τον οποίο ο Vivier σπούδασε έως το 1974.

Κατερίνα Κωνσταντούρου / Νίκος Ιωακείμ

Μιχάλης Παρασκάκης: *Φλοιός* (2016)

Γράφοντάς το έργο, βρήκα ένα άρθρο για τον πλευρικό ενδοβρεγματικό φλοιό του εγκεφάλου, το σημείο που ευθύνεται για την αντίληψη του χρόνου, κάνοντας λειτουργίες όπως το παίξιμο ενός οργάνου ή τη ρύθμιση μιας συνομιλίας δυνατής. Θεώρησα λοιπόν πως οφείλω να το ονομάσω «Φλοιό», αφού το έργο βασίζεται στις γρήγορες εναλλαγές του ρυθμού μιας μελωδίας. Ο βασικός άξονας του έργου λοιπόν, είναι αυτή η ταραγμένη μελωδία που το διαπερνά από την αρχή ως το τέλος. Η μελωδία κινείται γρήγορα και ασταμάτητα, με αποκλίσεις των ρυθμικών μονάδων της, ή, πιο απλά, οι ρυθμοί της αυξομειώνονται συνεχώς, παίζοντας με μικρές αποκλίσεις, δίνοντας την εντύπωση πως αλλάζει ταχύτητα. Η «μονολιθική» δομή του έργου, χωρίς παύσεις, χωρίς ανάσες, το μεταμορφώνει σε ένα σύντομο κνηνητό, τόσο για τον εκτελεστή όσο και για τον ακροατή.

Μιχάλης Παρασκάκης